

Roman Kamiński, Eugeniusz Wilgocki

Kostrzyn Nad Odrą, st. 1, Stare Miasto, gm. loco, woj. gorzowskie, AZP 48-06/1

Informator Archeologiczny : badania 31, 245-249

1997

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

KOSTRZYN NAD ODRĄ, st. 1, Stare Miasto, gm. loco, woj. gorzowskie, AZP 48-06/1

- kościół Najświętszej Maryi Panny (z późnego średniowiecza i nowożytności)

Badania przeprowadzone przez mgr. Romana Kamińskiego i Eugeniusza Wilgockiego. Finansowane przez PSOZ. Pierwszy sezon badań.

Prace prowadzono we wnętrzu kościoła zniszczonego podczas ostatniej wojny. W jego części środkowo wschodniej założono 5 sondaży. Miały one odpowiedzieć na pytania dotyczące etapów budowy i przebudowy kościoła. W sondażach 1, 4 i 5 odsłonięte ciąg granitowych schodów prowadzących do krypty. Rozpoczęto odgruzowywanie jej przedsionka odsłaniając fragmenty ścian: zachodniej i wschodniej. Ponadto uchwycono niewielkie partie sklepienia samej krypty oraz odcinek jej muru zachodniego. W sondażach 2 i 3 odsłonięte konstrukcje architektoniczne, między innymi fragment kolistego filara ceglano posadowionego na kamiennym fundamencie, pochodzącego z fazy gotyckiej kościoła. Stwierdzono także obecność resztek pochówków, zalegających na złożu wtórnym.

Badania będą kontynuowane.

Kraków-Kazimierz, st. 1 - patrz: okres nowożytny

Kraków-Piasek, st. 1 - patrz: okres nowożytny

Kraków, Stare Miasto, st. 1 - patrz: wczesne średniowiecze

Kraków, Stare Miasto, st. 2 - patrz: wczesne średniowiecze

Kraków-Tyniec, st. 2, gm. Kraków-Podgórze - patrz: wczesne średniowiecze

Królików, kościół p.w. Michała Archanioła, gm. Grodziec, woj. konińskie - patrz: okres nowożytny

Kruszwica, st. 6, gm. loco, woj. bydgoskie - patrz: wczesne średniowiecze

Kutno, st. 4, gm. loco, woj. płockie - patrz: okres nowożytny

Kwidzyn-Stare Miasto, st. 3, północny kwartał rynku, gm. loco, woj. elbląskie - patrz: wczesne średniowiecze

Kwidzyn-Stare Miasto, st. 3, zachodni kwartał rynku, gm. loco, woj. elbląskie - patrz: wczesne średniowiecze

LEGNICA-Stare Miasto, gm. loco, woj. legnickie

- miasto średniowieczne

Ratownicze badania wykopaliskowe, przeprowadzone w terminie od 9 czerwca do 17 listopada przez mgr. Aleksandra Dobrowolskiego. Finansowane przez PRiUB Budoprojekt sp. z o.o. Przebadano powierzchnię 930 m².

Przeprowadzone badania pozostałości kamienic na dz. nr 43-52 przy ul. Najświętszej Maryi Panny pozwalają powiedzieć, że w Legnicy już średniowieczu założenia murowane stanowiły dominującą formę mieszczańskiego domu mieszkalnego, co poświadcza fakt stwierdzenia murów gotyckich na wszystkich dziesięciu działkach. Podpiwniczone były tylko części frontowe budynków. Piwnice zakładano prostopadle lub równoległe do ulicy. Przykryte były kolebami. Ściany gotyckich kamienic opierały się na fundamentach filarowo-łękowych i w formie ław. Na poziomie parteru stanowiły założenia jednoprzestrzenne lub dwutraktowe. W kamienicach pod nr 44-46, 48, 52 stwierdzono piec typu hypocaustum. Mury zostały zbudowane z cegieł, łamanego bazaltu, piaskowca oraz kamieni polnych. Do związania budulca użyto zaprawy wapiennej i gliny. W okresie renesansu niektóre kamienice zostały

powiększone o drugi trakt. Kolejna przebudowa miała miejsce w okresie baroku – wymieniono fundamenty ścian granicznych budynków nr 43-46, przebudowano piwnicę w kamienicy 49 oraz w kilku przypadkach długie biegi pochyli zastąpiono krótkimi biegami schodów. Poniżej poziomu posadowienia kamienic zalegały warstwy osadnicze z pozostałościami drewnianych budynków w konstrukcji zrębowej, plecionkowej, wkopane w grunt pierwotny becзки. W zebranych materiale ruchomym dominuje materiał ceramiczny: fragmenty naczyń (ponad 50%), przęsłiki, kafle; metalowy – gwoździe, fragmenty bliżej nieokreślonych przedmiotów, fragmen kolczugi i ostroga, podkowy, monety miedziane. Od warstwy nr 7 występuje bardzo duża ilość ścinek skóry. Z innych interesujących przedmiotów należy wymienić: 2 kości do gry, 2 łyżwy kościane, 4 osetki kamienne, 3 figurki ceramiczne. Odsłonięte nawarstwienia można datować od XII do XIV/XV w.

Materiały i dokumentacja przechowywane są w Muzeum Miedzi w Legnicy.

Badania nie będą kontynuowane.

LIDZBARK WARMIŃSKI, st. 20, gm. loco, woj. olsztyńskie

- miasto późnośredniowieczne i nowożytne (XIV-XIX w.)

Badania wykopaliskowe, wyprzedzające inwestycję budowlaną, przeprowadzone w dniach od 31 maja do 25 czerwca przez mgr. Adama Mackiewicza (ARCHEO-ADAM). Finansowane przez D. i J. Herbaczonek. Pierwszy sezon badań. Przebadano powierzchnię 92,5 m².

Badania przy ul. Kasprowicza 1 A na st. 20, wykop 7 objęły swym zasięgiem teren działki budowlanej pod budynek mieszkalno-usługowy. Wykop wytoczony zgodnie z projektem realizacyjnym miał kształt nieregularnego wieloboku o wymiarach 9 x 9 x 5,5 x 2 x 3,5 x 10 m. W miejscu prowadzenia badań znajdowała się wcześniejsza zabudowa murowana o XIX wiecznej metryce. Budynek po uprzednim wykonaniu jego inwentaryzacji architektonicznej został rozebrany. Wykop usytuowano między północną ścianą nowo powstałego budynku (od strony południowej) a południową ścianą (od strony północnej) budynku wzniesionego w XIX wieku na bardzo słabych fundamentach kamiennych łączonych na zaprawę gliniano-piaskową. W obrębie wykonanego wykopu w spągu, bezpośrednio nad calcem wystąpił znacznej miąższości (do około 0,8 m grubości) bruk z bezładnie rzuconych kamieni, przy czym nie można wykluczyć, iż częściowo był to bruk naturalny, wtórnie wykorzystany, jeszcze przed powstaniem zabudowy średniowiecznej, na co może wskazywać fakt, iż wszystkie pale posadowione były na bruku. Podkreślić należy również, iż wcześniejsze nawarstwienia kulturowe (wczesnonowożytne i nowożytne) zalegające do głębokości 0,8-1 m od powierzchni, zostały zniszczone przez zabudowę późnonowożytną oraz współczesną. Poza brukiem odsłonięto tu fragmenty elementów konstrukcyjnych budynku drewnianego w postaci czterech pali dębowych o średnicy od 0,2 do 0,6 m. Ponadto w narożniku południowo-wschodnim wystąpił jeden negatyw po palu o średnicy 0,46 m. Ponieważ konstrukcje te zachowały się jedynie w partii spągowej, to jest na wysokości od 0,41 do 0,84 m i nie zdołano uchwycić żadnych elementów poziomych, trudno jest tutaj mówić o konstrukcji, w jakiej te budynki zostały wzniesione. Można jedynie przypuszczać, iż była to jakaś konstrukcja słupowa lub szalunkowa. Niestety niewielkie rozmiary wykopu nie pozwalają na ustalenie kształtu i wielkości budynku. Nawiązując jednak do limitacji mierniczej stosowanej w okresie średniowiecznym, można z dużym prawdopodobieństwem stwierdzić, iż szerokość działki w tym miejscu wynosiła 8,25 m, czyli dwa pręty. Ponieważ nie stwierdzono obecności pali dębowych w części zachodniej wykopu, przyjmując pierwotną szerokość działki w tym miejscu równą dwóm prętom i zachodni skraj wystąpienia relikwów pali po budynku gospodarczym, można z dużym prawdopodobieństwem stwierdzić, iż budynek ten miał około 3,5 m szerokości. Natomiast wszelkie dywagacje na temat jego długości, ze względu na stosunkowo niewielkie rozmiary wykopu, a co za tym idzie uchwycenie tylko środkowego fragmentu budynku, mijająby się z celem. Z całą pewnością można natomiast stwierdzić, iż mamy tu do czynienia z zapleczem gospodarczym budynku (parceli) stojącego kalenicowo do obecnej ul. Powstańców Warszawy, a więc równoległe do obecnej ul. Kasprowicza. Na gospodarczy charakter tego rejonu wskazują także znacznej miąższości nawarstwienia mierzwy zwierzęcej przemieszanej ze zbutwieliną i odpadami drewna. Usytuowanie zabudowy w układzie północ-południe wynika z roz-

planowania przestrzennego opracowanego na podstawie zastosowanej limitacji mierniczej. Tak więc na omawianym tu odcinku budynki pierwotnie usytuowane były kalenicowo do obecnej ul. Powstańców Warszawy, a nie do ul. Kasprowicza, jak to ma miejsce obecnie. Prawdopodobnie zmiana usytuowania budynków w tym kwartale (róg ul. Kasprowicza i Powstańców Warszawy) starego miasta, nastąpiła po pożarze w 1698 r. Jeżeli chodzi o chronologię odsłoniętych pali, to pobrano z nich dwie próbki do badań dendrochronologicznych, z których jedna dała wynik pozytywny, a jedna negatywny (badania te przeprowadził dr Marek Krąpiec z AGH w Krakowie). Uzyskano tu mianowicie datę 1368 r., a więc sześćdziesiąt lat po uzyskaniu dokumentu lokacyjnego przez miasto. Można zatem zaryzykować stwierdzenie, iż przez pierwsze pół wieku funkcjonowania miasta w miejscu tym nie było żadnej trwałej zabudowy, dopiero w drugiej połowie XIV w. wzniesiono tu pierwszy budynek gospodarczy. Następnym faz zabudowy w tym rejonie ul. Kasprowicza nie udało się uchwycić ze względu na zniszczenia, jakie spowodowała nowożytna zabudowa murowana. Z zabytków pozyskanych w trakcie badań wymienić należy m. in. dużą ilość przedmiotów ze skóry oraz ścinków skórzanych. Ponadto pozyskano wiele fragmentów naczyń ceramicznych (w 99% ceramiki siwej), spośród których udało się wykleić jeden dzbanek, bardzo nieliczne fragmenty kafli, oraz drewniane naczynie klepkowe z zachowanym dnem i czterema klepkami, a także szczątkowo zachowanymi objemkami. Na uwagę zasługuje również niewielka, zdobiona ornamentem rytym, oprawka kościana.

Materiały przechowywane są w archiwum PSOZ w Olsztynie.

Badania będą kontynuowane.

LUBAWA, st. III, gm. loco, woj. olsztyńskie

- mury miejskie (1 poł. XIV w.)
- nawarstwienia późnośredniowieczne i nowożytne (XIV-XVIII w.)

Badania wykopaliskowe, wyprzedzające inwestycję budowlaną, przeprowadzone w maju przez mgr. Adama Mackiewicza (ARCHEO-ADAM). Finansowali Alina i Stanisław Schlegel. Pierwszy sezon badań. Przebadano powierzchnię około 65 m².

Wykop usytuowany był w obrębie posesji, na której do jesieni 1996 r. znajdował się budynek mieszkalny oznaczony nr 7 w zachodniej pierzei ulicy Pomorskiej. Budynek ten posadowiony był na murach miejskich w zachodnim ich ciągu. Był on częściowo podpiwniczony zarówno w części południowej, jak też północnej. Wejścia do piwnic znajdowały się w podłogach pomieszczeń. Przed przystąpieniem do prac rozbiórkowych została wykonana szczegółowa inwentaryzacja budynku, wzniesionego prawdopodobnie w końcu XVIII w. Po rozebraniu budynku, który nie nadawał się do remontu, wytyczono wykop o wymiarach 9 x 7 x 6,8 x 6 m. Prace, które prowadzono podczas budowy istniejącej tu do 1996 r. kamienicy, w znacznej mierze zniszczyły pierwotne nawarstwienia kulturowe, zwłaszcza w miejscach wykopów fundamentowych oraz tam, gdzie wykonano pomieszczenia piwniczne. W wyniku przeprowadzonych badań, a także oględzin piwnic pod budynkiem nr 5 przy ul. Pomorskiej, a więc sąsiadującym od południa z badaną działką, stwierdzono, iż znajdowała się tutaj tzw. baszta zamknięta, usytuowana w zachodnim ciągu murów miejskich, co jest o tyle ciekawe, że do tej pory uważano, iż w Lubawie znajdowały się wyłącznie baszty otwarte. Należy nadmienić, iż mury miejskie w Lubawie zostały wzniesione w pierwszej połowie XIV w. i dostosowane do nieregularnego obrysu wzgórza, na którym wzniesiono miasto. Mury te od strony wschodniej łączyły się z murami zamkowymi. W dolnej partii zbudowano je z kamienia, w górnej natomiast z cegły w wątku wendyjskim. Generalnie należy stwierdzić, iż zadokumentowany układ stratygraficzny jest w miarę czytelny od późnego średniowiecza do pierwszej połowy XVIII w., a konkretnie do pożaru w 1724 r. Warstwy zalegające powyżej, a więc chronologicznie młodsze, zostały zniszczone przez zabudowę nowożytną. Ponadto uchwycono wkopy budowlane pod obwarowania miejskie zarówno w profilu południowym (w tym przypadku wkop pod basztę zamkniętą), jak i północnym (wkop bezpośrednio pod mury miejskie). Poza tym, co jest szczególnie interesujące, w centralnej części wykopu uchwycono duże palenisko z zawartością spalenizny i kamieni. Palenisko to najprawdopodobniej służyło do rozgrzewania kamieni przed ich pokruszeniem, których używano przy budowie murów miejskich, a zwłaszcza do wykonania warstw

wyrównawczych. Pozyskano bardzo nieliczny, jak na warunki miejskie, materiał zabytkowy w postaci fragmentów ceramiki naczyniowej oraz kafli miskowych. Materiał ten reprezentują egzemplarze o znacznej rozpiętości chronologicznej; od późnego średniowiecza do okresu nowożytnego i późno-nowożytnego.

Materiały przechowywane są w archiwum PSOZ w Olsztynie.

Badania nie będą kontynuowane.

Lubieszewo, st. 2, gm. Nowy Dwór Gdański, woj. elbląskie - patrz: młodszy okres przedrzymski - okres wpływów rzymskich

LUBIN–Stare Miasto, gm. loco, woj. legnickie

- miasto średniowieczne

Ratownicze badania wykopaliskowe, przeprowadzone od maja przez mgr. Romualda Piwko. Finansowane przez Lubelską Spółkę Inwestycyjną. Przebadano powierzchnię 1300 m².

Badania prowadzone były ze względu na roboty budowlane przy budowie budynków mieszkalnych i sieci instalacyjnych. Wykop obejmował kwartał ograniczony ulicami: Piastowską, Bolesława Chrobrego i rynkiem. Po zdjęciu nadkładu ziemi rozpoznano relikty zabudowy murowanej kwartału. W przeważającej mierze są to mury kamienne i kamiennie-ceglane spojone zaprawą wapienno-piaskową. Kilka piwnic miało ceglane sklepienia kolebkowe, wsparte na odsadzkach ścian nośnych. W paśmie zabudowy przylegającym do Rynku stwierdzono szcztątkowy układ wozówkowy cegieł gotyckich. Odkryta architektura może być datowana na późne średniowiecze, renesans oraz wiek XVII i XVIII oraz czasy współczesne. Na poziomie calca odkryto kilkadziesiąt obiektów archeologicznych. Jeden to budynek zrębowy z dobrze zachowanym progiem i pozostałościami po podłodze wykonanej z desek. Towarzyszyła mu niewielka zagroda, otoczona parkanem z pionowo ustawionych dranic. Inne obiekty to m.in. studnie drewniane o różnej konstrukcji, drewniany wodociąg, obiekt wykonany z nieokrowanych okrągłaków, wypełnisko – skórzane ścinki, grudki wapnia, kora dębowa, szambo oraz piec. Z wypełniska obiektów oraz poziomów użytkowych pozyskano ruchomy materiał zabytkowy. Głównie jest to ceramika, przedmioty drewniane, żelazne oraz skórzane. Ich analiza formalna i typologiczna pozwala wiązać go generalnie ze średniowieczem, późnym średniowieczem i renesansem.

Materiały i dokumentacja przechowywane są w Muzeum Archeologiczno-Historycznym w Głogowie.

Badania nie będą kontynuowane.

Lublin-Rynek staromiejski i ul. Bramowa, gm. loco, woj. lubelskie - patrz: wczesne średniowiecze

Lublin-Stare Miasto, st. 1A - patrz: wczesne średniowiecze

ŁEKNO, st. 3, gm. Wągrowiec, woj. pilskie, AZP 43-31/44

- kościół cysterski
- cmentarz przykościelny
- relikty osadnictwa z wczesnego i późnego średniowiecza

Stacjonarne badania wykopaliskowe, przeprowadzone w dniach od 21 czerwca do 5 sierpnia przez mgr. Andrzeja Wyrwę (Instytut Historii Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu). Finansowane przez Ministerstwo Kultury i Sztuki w ramach programu „1000 lecie Zjazdu Gnieźnieńskiego”. Szesnasty sezon badań. Przebadano powierzchnię 126 m².

Celem badań było wyjaśnienie kolejnych faz osadniczych na zachód i południe od kościoła cysterskiego i cmentarza szkieletowego. Eksplorowano warstwy związane z wielorzędowym cmentarzyskiem szkieletowym na zachód i południe od fasady zachodniej kościoła. Odsłonięto dalszą część grobowca, którego dwie komory eksplorowano już w 1989 roku. Eksplorację we wszystkich wykopach doprowadzono do warstw grodowych. Zarejestrowano 38 grobów. Uzyskane dane wskazują, że cmentarz przy kościele cystersów funkcjonował przed 1330 rokiem.

Łęczna (Podzamcze), st. 2, gm. loco, woj. lubelskie - patrz: okres nowożytny

MIELNO, gm. loco, woj. koszalińskie, AZP 13-20

- kompleks elementów konstrukcyjnych, pochodzących z kilku średniowiecznych jednostek pływających (stocznia? wrakowisko? przystań?)

Ratownicze badania, przeprowadzone we wrześniu przez mgr. Marcina Przybytkę (Muzeum Narodowe w Szczecinie). Finansowane przez Muzeum Narodowe w Szczecinie. Pierwszy sezon badań. Przebadano powierzchnię 120 m².

Odkrycia obiektu dokonali pracownicy firmy „Ekoinstał” z Kołobrzegu podczas prac ziemnych, związanych z budową kolektora ścieków w Mielnie. Stanowisko zlokalizowane jest przy ulicy Kościelnej, na łące pomiędzy drogą do Mielenka a pasem wydmy nadmorskich, około 100 metrów na północ od drogi Mielno - Mielenko, 230 metrów na północny-zachód od kościoła w Mielnie, około 200 metrów na zachód od grodziska (?) (Olczak, Siuchniński 1986) lub też miejsca kultowego (Filipowiak 1967) – Mielno, stan. 2.

Prospekcja terenowa, poprzedzająca badania wykopaliskowe pozwoliła stwierdzić, że wrak spoczywa najprawdopodobniej w byłej, zachodniej zatoce (odnodze) Jeziora Jamno, obecnie (w wyniku procesów geomorfologicznych) całkowicie wypełnionej pokrywą torfów. Stanowisko zlokalizowane jest na podmokłej łące, oddzielonej od Morza Bałtyckiego pasmem wydmy. Teren ten był prawdopodobnie w przeszłości częścią olbrzymiego jeziora lagunowego. Jego pozostałości są w dalszym ciągu widoczne w krajobrazie okolic Mielna jako Jezioro Jamno (Choiński 1991). Lokalizacja stanowiska nie jest zaskoczeniem. Do tej pory znane są trzy inne średniowieczne wraki, znalezione w podobnych warunkach środowiskowych – na podmokłej łące przylegającej do Jeziora Łebsko (Kubacka 1998). Te dwa obszary są do siebie podobne pod wieloma względami. Oba jeziora mają podobne pochodzenie geologiczne – powstały z zatok morza litorynowego podczas regresji subborealnej około czterech tysięcy lat temu (Rosa 1963, Rotnicki 1994) i otoczone są przez ogromną liczbę stanowisk archeologicznych, datowanych od neolitu po późne średniowiecze (Lachowicz 1973).

Założony sondaż, o wymiarach 1 x 1 m, wykazał obecność pojedynczych elementów konstrukcyjnych jednostki pływającej w zniwelowanym wykopie budowlanym. W świetle powyższego faktu zaistniało prawdopodobieństwo, iż części konstrukcji obiektu, pomimo zniszczeń spowodowanych robotami ziemnymi, mogą jeszcze spoczywać na złożu pierwotnym. Ratownicze badania wykopaliskowe przeprowadzone przez Dział Morski MNS nastawione były na udokumentowanie ocalałych elementów konstrukcyjnych wraku. Obszar poddany eksploracji objął powierzchnię około 120 m². W trakcie badań wykonywano dokumentację rysunkową (dokumentacja czarno-biała, skala 1:20), fotograficzną (w kolorze) i opisową. Sytuacja stratygraficzna na badanym obiekcie układała się następująco:

1. torfiasty humus – miąższość ± 48 cm,
2. torf o barwie intensywnie czarnej – miąższość ± 35 cm,
3. torf o barwie brunatno-zielonej – miąższość ± 16 cm,
4. torf o barwie brunatno-zielonej z domieszką szczątków organicznych – miąższość ± 22 cm,
5. silnie spiaszczona glina barwy popielatej z domieszką szczątków organicznych i średnioziarnistego żwiru – calec.

W trakcie prowadzonych badań, oprócz elementów konstrukcyjnych jednostki pływającej pozyskano także: siedem fragmentów ceramiki średniowiecznej, dwa fragmenty kości zwierzęcych oraz zarejestrowano pozostałości niezidentyfikowanych konstrukcji drewnianych (być może pomostu?). Na elementy konstrukcyjne wraku łodzi, zarejestrowane w trakcie badań wykopaliskowych, złożyły się:

6. klepki pasów poszycia – 31 fragmentów,
7. wręgi – 1 zachowany w całości i 7 fragmentów,
8. stępka – 3 fragmenty,
9. stewa – zachowana w całości,
10. kołki – 3 sztuki,
11. kliny - 7 sztuk.